

Asia: VM056:00/2016

Digituen toimintamalliehdotus, AUTA-hankkeen loppuraportti

Lausunnonantajan lausunto

Tässä kohtaa voitte kommentoida digituen toimintamallia, kuten esitettyjä digituen toimijoita ja roolitusta (luvut 1-3).

Lisäksi toivomme erityisesti kommentteja digituen määritelmään.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE tarkastelee raporttia ensisijassa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen näkökulmasta. Yleissopimus lähtee siitä, että vammaisilla henkilöillä tulisi olla esteetön pääsy ympäristöönsä, niin viestintään kuin palveluihinkin. YK-sopimuksen 9 artiklassa todetaan: ”Jotta vammaiset henkilöt voisivat elää itsenäisesti ja osallistua täysimääräisesti kaikilla elämänalueilla, sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla.”. Lisäksi sopimuksen artiklassa 19 todetaan: ”Tämän yleissopimuksen sopimuspuolet tunnustavat kaikkien vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen oikeuden elää yhteisössä, jossa heillä on muiden kanssa yhdenvertaiset

valinnanmahdollisuudet. Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat ja asianmukaiset toimet tehdäkseen vammaisille henkilöille helpommaksi nauttia tätä oikeutta täysimääräisesti sekä helpottaakseen heidän täysimääräistä osallisuuttaan ja osallistumistaan yhteisöön, muun muassa varmistamalla, että:.... c) koko väestölle tarkoitettut yhteisön palvelut ja järjestelyt ovat vammaisten henkilöiden saatavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa ja vastaavat heidän tarpeitaan.” Vammaisissa ihmisissä on sekä niitä, jotka kykenevät käyttämään sähköisiä palveluja itsenäisesti, jos järjestelmät ovat saavutettavia ja he saavat tarvitsemansa avun, mutta myös niitä, jotka eivät kykene itsenäiseen käyttöön. AUTA-loppuraporttiin kuvatut tavoitteet ja toimet ovat hyvin linjassa YK:n vammaissopimuksen kanssa. Onmuun muassa hyvä, että viranomaiset on veloitettu tarjoamaan saavutettavia sähköisiä palveluja, velvoite olisi hyvä laajentaa koskemaan myös yksityisiä palvelun tuottajia ainakin pitkällä aikavälillä. Käyttäjryhmät on raportissa kuvattu hyvin kattavasti. VANE pitää kannatettavana ehdotusta (3.2.1) VRK:n väestörekisterikeskuksen nimeämisestä digituen mallin kehittäjäksi ja tukioorganisaatioksi. Samoin sitä, että maakunta olisi alueellinen kehittäjä ja koordinoija. VANE haluaa kuitenkin muistuttaa, että tiedot tuen tuottajista (3.2.2) tulisi myös olla saavutettavassa muodossa, esim. pelkkä selkeys tai painettu muoto eivät riitä kaikille ihmisille.

helppokäyttöisyys ja saavutettavuus ovat niin ikään eri asioita, sivusto voi olla vaikeasti käytettävä, mutta silti saavutettava tai päinvastoin.

Tässä kohtaa voitte kommentoida toimintamallin ohjauksen periaatteita, rahoitusta ja täytäntöönpanoa (luvut 4, 6, 7).

4. VANE haluaa muistuttaa, että viestintään ei riitä pelkkä selkeys. Jotta viestintä tavoittaisi kaikki asiakasryhmät, tulisi viestinnän olla myös saavutettavaa, esim. selkokielellä ja viittomakielellä tuotettua,

VANE pitää alueelista pilotointia kannatettavana.

6.VANE pitää ehdotettuja jatkotoimenpiteitä kannatettavina. VANE haluaa kuitenkin muistuttaa vammaisten ihmisten osallistamisesta jatkovalmistelussa YK:n vammaissopimuksen mukaisesti (artikla 4(3)).

Tässä kohtaa voitte kommentoida säädöstarpeita (luku 5).

5.1 VANE pitää tärkeänä, että saavutettavuussäätelyä selvitettäessä mainittaisiin myös YK:n vammaissopimus, jonka Suomi on ratifioinut. Sopimus on näin osa kansallista velvoittavaa säätelyä ja sen implementointi edellyttää mm. esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Saavutettavuusdirektiivi ja sen täytäntöönpano ovat osa YK:n vammaissopimuksen implementointia ja uudistuksen taustalla. Myös EU on ratifioinut YK:n vammaissopimuksen.

5.2 VANE haluaa muistuttaa, että paitsi positiivinen erityiskohtelu, koskevat vammaisia ihmisiä myös yhdenvertaisuuslain mukaiset kohtuulliset mukautukset. Kohtuullisten mukautusten epääminen on yksi syrjinnän muoto. Myös näennäisesti yhdenvertainen kohtelu voi johtaa välilliseen syrjintään, jos lopputulema esimerkiksi asiakkaan vamman vuoksi johtaa siihen, ettei asiakas kuitenkaan saa palvelua. Nämä yhdenvertaisuuslain velvoitteet olisi hyvä avata raportissa.

5.3 VANE pitää tärkeänä, että raportissa on tuotu esiin erityisesti vammaisten ihmisten ongelmat vahvassa tunnistautumisen. Osa vammaisista ihmisistä ei ole saanut käyttöönsä pankin verkkopankkitunnuksia, koska he eivät voi ilman toisen henkilön apua käyttää verkkopankkia. Tällöin tunnusten puute sulkee heidät ulos monien palvelujen käytöstä, jotka olisivat heille erityisen tärkeitä esim. liikuntarajoitteen vuoksi.

Tämä esim. silloin, kun he muuten pystyisivät täysin itsenäisesti vastaamaan omista asioistaan.

5.3 Henkilökohtaisten avustajien vaitiolovelvollisuuteen liittyen VANE haluaa huomauttaa, että henkilökohtaista apua ostetaan myös ostopalveluna palvelusetelillä, jolloin avustaja on työsuhteessa yksityiseen palveluntuottajaan.

Muut mahdolliset huomiot

On tärkeää, että vammaiset ihmiset osallistetaan myös jatkovalmistelussa täysimääräisesti YK:n vammaissopimuksen artiklan 4(3) mukaisesti.

Heikkonen Merja
Sosiaali- ja terveysministeriö - Vammaisten henkilöiden oikeuksien
neuvottelukunta VANE